בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 28826-08-22 איחוד הורי תלמידי בתי הספר של מזרח ירושלים(אחר/נוסף) ואח' נ' עיריית ירושלים(אחר/נוסף) ואח' **20 נובמבר 2022**

לפני כבוד השופטת שירלי רנר

העותרים:

1. איחוד הורי תלמידי בתי הספר של מזרח ירושלים (אחר/נוסף) עמותות
2. האגודה לזכויות האזרח בישראל ע"ר עמותות

נ ג ד

המשיבים:

1. עיריית ירושלים (אחר/נוסף) חברות
2. ראש עיריית ירושלים (אחר/נוסף) חברות

נוכחים:
ב"כ העותרים עוה"ד דן יקיר וטל חסין
ב"כ המשיבים עו"ד רבקה בנימיני
נציגת העירייה גב' דיאנה קוגן
יו"ר ועד הורים מזרח ירושלים מר זיאד שמאלי
נציג העותרת 2 מר מוהאלד ענתי

פרוטוקול

גב' קוגן: לשאלת בית המשפט אנחנו שולחים מכתבים לכל מנהלי בתי הספר במערב מזרח העיר. השנה היו לנו בערך כ-10 מקרים במזרח העיר. מנהלי בתי הספר אמורים לתת למורה שילך לבדוק וייתן תשובה מה הוא רוצה. אמצעי בטיחות ליד מוסדות חינוך הוא לא מוצר מדף כי יש שמבקשים גם גשר להולכי רגל למשל שזה לא רלבנטי. כשמקבלים פניה יוצא מהנדס האזור שהוא עצמו ערבי תושב מזרח העיר שמכיר את המקוממות האלה, הוא יוצא עם עובד המחלקה שלי ונותנים טיפול מתאים. לפי המידע שבידינו כל הפניות של הסדרים קטנים טופלו. הסדרים קטנים למשל כשבא בית ספר ואומר שאין לו כביש ליד בית הספר אני לא יכולה לטפל בזה כי העיר עתיקה מאוד וגם תנאים פוטוגרפים משפיעים מאוד.

עו"ד בנימיני: כשמדובר בכשלים קטנים דוגמת מעקה, תמרור, עמודון, שלט מהסוג הזה קל לטפל באופן מידי אבל בסלילת כביש או יצירת מדרכות מן הסתם לא ניתן להסדיר מידית.

גב' קוגן: **לשאלת בית המשפט** מה אנחנו מסווגים מפגעים חמורים ופחות חמורים – אם אנחנו מתייחסים לסקר של הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים הם נתנו לנו רשימת כשלים והיא מגדירה.

כשלים חמורים למשל – בפתח בית ספר רוצים מעקה בטיחות למנוע התפרצות, מעבר חציה מסומן ומסומן, אם יש מקום שאפשר להעמיד חניה עבור הורדה והעלאת ילדים זה חשוב, אם יש בור בכביש זה מסוכן.

לשאלת בית המשפט אם נניח פונים אלינו היום מנהלים – במחלקה של בטיחות בדרכים ישנו אחראי למזרח העיר שנמצא בקשר ישיר יום יומי כמעט עם רכזי בטיחות בית ספרים. לכל בית ספר לפחות ביסודי אמור להיות רכז בטיחות שעובר הדרכה ותגמול של משרד החינוך – הוא מורה מבית הספר שמקבל גמול עבור נושא הבטיחות והוא רכז בטיחות בית ספרי. אנחנו לא מחכים רק ליוני לקבל את התגובות. במהלך השנה כשפונים אלינו אנחנו מעבירים לטיפול. לדוגמה, בשבוע שעבר הייתי בבית ספר אלפא בבית חנינה, היה שבוע בטיחות בדרכים והלכנו בתור שופטים לבדוק הפעילות ומנהלת בית הספר פנתה אלי ואמרה שעדיין לא סידרו להם את מעבר החצייה ואי אפשר לבצע זאת אבל ניגשתי למהנדס הבטיחות וביקשתי ללכת לבית הספר כדי לבדוק את הפניה שלהם. אני לא מתעסקת בהנדסה אלא בהדרכה בצד המניעתי אבל כשאנחנו נמצאים בבית הספר פונים אלינו ואנחנו דואגים לטפל.

לשאלת בית המשפט לגבי תכנית בטיחות בדרכים שמועברת בבית הספר – במשרד החינוך באגף נגישות ואורח חיים בריא יש סילבוס עם תכניות לימודים לשכבות גיל שונות שאחראים להפעיל את רכזי הבטיחות וזה מופעל במזרח ובמערב העיר בדיוק אותו דבר. אנחנו נותנים גם תכניות תוספתיות – אני נותנת תכנית תוספתית – משפרת בתי ספר, נותנת מופעים, סדנאות, סימולטורים בנושא של בטיחות בדרכים – במערב העיר יש ספקים בעברית ובמזרח העיר אנחנו דואגים שיהיו בערבית.

<u>עו"ד חסין</u>: יושב אתנו יו"ר העותר 1 מר שמאעלי וכן המצהירים הנוספים בעתירה. הם ישמחו לענות על הטענות שהועלו בנוגע לרכזי הבטיחות, תכניות העשרה, זהירות בדרכים. מה שתיארה גב' קוגן זה אוטופי. ההזנחה. הבאנו תמונה קשה. נדגמו למעלה מ-60 בתי ספר שבדק הרלב"ד, שבדקה עמותת אור ירוק, ושבדקנו אנחנו. למעלה מ-60 בתי ספר נמצאו בהם ליקויים קשים. התוצאות בהתאם וצירפנו בעתירה נספח 3. 3 ילדים נהרגו כ- 900 נפצעו ו- 87 מהם קשה בתאונות דרכים ליד בית הספר ב- 5 שנים. עמותת אור ירוק ציינה גם מי הם בתי הספר המסוכנים ביותר לילדים – במקום ה- 6 וה- 7 היו בתי ספר בירושלים וירושלים כיכבה במקום הראשון כעיר המסוכנת ביותר לילדי בתי הספר בישראל. כשרואים את התמונה הרוחבית, כשפונים לעירייה, רואים ששום דבר לא זז ולכן אין מנוס מלחשוב שזה חלק מההזנחה של מזרח העיר.

<u>עו"ד בינימין</u>: לא נטענה הפלייה.

<u>עו"ד חסין</u>: סעיפים 47,48 ו-50 לכתב התשובה – הם הלכו ובדקו וראו שחסרים תמרורים, שיש בעיה עם מעברי חצייה.. לא טיפלו.

לשאלת ביהמ"ש לגבי הבקשה שלנו – לקחנו תצהירים מהורים ומיו"ר הוועד ופנו כולם וכלום לא קרה.

<u>עו"ד בנימין</u>: העירייה שולחת מכתבים בשפה הערבית וצריך שכל בית ספר יפנה בצורה פרטנית.

גב' קוגן: כל פניה פרטנית של מנהל בית ספר אודות ליקויי בטיחות תיבדק ותטופל.

עו"ד בנימיני: צריך שהפניה תהיה מסודרת ובכתב.

עו"ד יקיר: עדיין לא נתקלתי ברשות ציבורית שמתחמקת בצורה כזו מאחריות ופוטרת עצמה מאחריות של הרשות. גושה של שב ואל תעשה. זו גישה פסיבית של העירייה. אם הרשות לבטיחות לאומית עושה מפקד אז הם מגיבים. הם שולחים מכתב לבית הספר "שלח ושכח". זה כמו להגיד שאם יש בור במדרכה העירייה לא אחראית אלא אם אזרח מדווח לה. העירייה חייבת באופן יזום ואני מבין שבשנה אחת אי אפשר לעבור 999 בתי ספר אבל כל שנה עוברים באופן יזום כך וכך בית בתי הספר ומתקנים את הליקויים. ובמחזור של מספר סביר של שנים עוברים את כל בתי הספר גם במזרח וגם במערב העיר. גם ליקויים שהם יודעים עליהם הם דורשים פניה שתפעיל את העירייה. כך לא פועלת רשות ציבורית. הבטיחות של הילדים היא באחריות העירייה. אם פונים אליהם זה רק יכול להיות לעזר. המנהלים חוששים לפנות כי המגע עם הרשות הישראלית הוא בעייתי משום שזה מיעוט שנמצא במזרח ירושלים והוא לא מרגיש שהעירייה מייצגת אותו ולכן במזרח העיר היוזמה צריכה להיות גדולה יותר ממערב העיר. העירייה לא נוקטת בשום יוזמה מטעמה אלא מחכה לקבל תלונות.

לשאלת בית המשפט מהי ההחלטה שאנו תוקפים אני משיב שאנחנו תוקפים מדיניות, חוק בתי המשפט לעניינים מנהליים מדבר גם על מחדל של הרשות ולא רק על חוק או החלטה. אני מניח ומקווה שאין החלטה לזלזל בבתי הספר במזרח העיר ולא לבדוק אותה.

לשאלת בית המשפט אם יש משהו שבכל זאת אפשר כי רוצים לקדם את נושא הבטיחות ליד בתי הספר, ועד ההורים שלא חשש להגיש עתירה שיעשה בדיקה ויגיש פניה. להגיד לבדוק את כל בתי הספר? והטענה שאומרת שהם חוששים לפנות זה לא טענה שמופיעה בעתירה אני משיב שהעובדה שהעירייה פונה לא די בה, נניח שרק 10 אחוז עונים האם היא יכולה להתפרק מאחריות?

עו"ד בנימיני: הטענה ששמעתי כאן הזוייה. לבקש מהעירייה לפנות באופן יזום? לבדוק כל בית ספר ובית ספר במזרח העיר זה סעד כוללני. היא הנותנת שהעתירה הזו כוללנית ולא סביר לבקש מהרשות להימצא בכל בית ספר בכל זמן נתון ולבדוק מה המצב שלו. העירייה שולחת מכתבים נגישים בשפה הערבית ומבקשת שאם יש כשלים שיפנו אליה אז איך אפשר לומר שהעירייה מתפרקת מחובתה במצב דברים זה? לשאלת בית המשפט למה היו צריכים לפנות אם ראינו כשלים – דברים ספציפיים שפנו אלינו בדקנו אותם. עכשיו בזמן העתירה אנחנו יודעים על הכשלים. אלה נתונים שאנחנו יודעים עליהם היום. ברגע שהעירייה מודעת לכשל היא מטפלת. הכשלים שהצביעו זה במסגרת תשובה לתשובה שלנו לקיום העתירה.

לשאלת בית המשפט - בכשלים 47-50 נטפל גם ללא פניה נוספת. זה בעצם להחזיק החבל משתי קצותיו כי מצד אחד מדברים על כשלים חמורים ומצד שני מדברים על בדיקה שתיארך מספר שנים. בשביל זה יש מנהלים לכל בית ספר וכל מנהל שיעשה את הבדיקה אצלו ואין יותר סביר מזה. מנהל בית

הספר יבדוק את בית הספר שלו ואם יש כשלים שיגיש ונטפל. גם ברמה הביטחונית יש אזורים שאנחנו לא מורשים להיכנס אליהם.

גב' קוגן: כל אזרח בארץ שרואה מפגע בטיחותי תחבורתי, תעבורתי, והוא לא מדווח דמו בראשו כי זו אחריות אישית לדווח על מפגעי בטיחות. אנחנו, הבטיחות בדרכים, חוץ משיעורי גאוגרפיה ומולדת מחייבים שיעור אחד על הנושא של איתור מפגעי בטיחות שזה אומר שמלמדים את הילדים ולא רק את ההורים, עושים שיעורים שהילדים עם ההורים מחפשים מפגעים. אין לנו אפשרות להיות בכל מקום. אנחנו סומכים על האזרח שיודיע ואם יש בור בכביש יבואו ויתקנו. אין סיבה בעולם שלא לטפל ולא משנה היכן המפגע אם במזרח או במערב או בכל מקום. אני פונה ליו"ר הוועד של ההורים (מדברת אל נציגי הוועד) – "אתם האנשים החשובים בקהילה, אחראים על הילדים, על ההורים, יש מחלקה מיוחדת בעירייה המחלקה להסדרי תנועה ושם יושבים רוב המהנדסים ואפילו דוברי ערבית וכשאתם כותבים משהו הם חייבים לטפל ולתת תשובה ואז לא יקרה מצב שאתה אומר שאמרת ולא עשו כי אנחנו עובדי עירייה נותנים שירותים לתושבים ואם תגידו משהו לא בסדר והמנהל לא השיב אז אתם תפנו".

יו"ר הועד: פונים והם לא משיבים.

מר שמאעלי: "אני מצפה היום במקום להיות אנחנו והעירייה בבית המשפט היום, היינו אמורים להיות בישיבה לפתור את הבעיות ולא לבוא לבית משפט". "הדבר האחרון שהיה בבית הספר עם הגשם החזק- בית הספר בכפר עקב הוצף במים ושום אחראי לא בא לבקר בבית הספר ולא ראה מה קרה שם. אנחנו מרגישים את הסכנה של הילדים שלנו בבית הספר. אנחנו לא פקידים בעירייה, יש פקידים של העירייה שאמורים לעשות סיורים ולבדוק. יש פקחים שמסתובבים ונותנים דוחות חניה וכו' אבל אצלנו לא מבקרים. המצב על הפנים בבית הספר. 3 שנים פנינו לעירייה גם בנושא הניקיון בבתי הספר. חלק מבתי הספר יש מנקה אחד על 1,000 תלמידים. מפגעי הבריאות חמורים בבתי הספר"

"באופן יום יומי יש תאונות דברים שהילדים שלנו עוברים. הלוואי שהעירייה הייתה הולכת לראות גם מה קורה במחנה הפליטים שועפט. הילדים חוצים ללא תמרורים וללא שום הגנה. ייתכן שיש בתי ספר שהמצב שלהם טוב יותר אבל יש לנו לפחות 230 בתי ספר שהם בערך 220 מתוכם סובלים. האחריות בראש ובראשונה על העירייה".

עו"ד חסין: מפנה לעמוד 3 ואילך להודעה שלנו מיום 1.9.22. יש פער ניכר בין מה שהעירייה אומרת שעשתה לבין מה שקרה בפועל ויש גם תמונות. הסעד רחב בעתירה הזו אבל הוא בלתי נמנע. אפשר להתחיל בטיפול – יש לפחות 60 בתי ספר שיש בהם ליקויים חמורים וקשים ואנחנו בדקנו 54 הרלב"ד 14 ויש חפיפה של 4 כך שיש 60. הייתי מצפה שיתחילו איתם ולא עכשיו אלא כבר לפני שנה.

לגבי עמ' 3 במכתב שלנו הערת השוליים מפרטת את כל בתי הספר שנדגמו. אם הולכים לתקן ליקויי לא רואים שאין מעבר חצייה?

מר עדאל רזאווי: אנחנו מוכנים לעשות רשימה מלאה כל בתי הספר שבהם המפגעים חמורים זה בשלב ראשון.

גב' קוגן: את הרשימה הזו צריכים להעביר למחלקה להסדרי תנועה באגף תחבורה ופיתוח תשתיות. אני אחראית על חינוך והדרכה והמהדסים לא עובדים במחלקה שלי. צריך להעביר אליהם עם העתק אלי ולמחלקה המשפטית בעקבות העתירה הזאת. לשאלת בית המשפט – הפניה תגיע ותטופל כי זו המהות שלהם.

עו"ד חסין: יש טבלה מפורטת של כל בית ספר ובית ספר וזה בעתירה. הפניה ממרץ והעתירה מאוגוסט.

מר מוהאלד: הגברת אמרה שרוב המהנדסים דוברי ערבית אז מהנדסים שלא דוברי השפה שלא ייכנסו לכפר עקב. המנהלים כבר מפחדים לתת את השמות שלהם כי פונים בטלפונים ושום דבר לא מטופל. בביקור האחרון שלי בשבוע שעבר גליתי שבאלעמל בעיסוויה יש רכז בטיחות ואמרתי לו שאני בא לבדוק והעירייה ענתה שהיה תמרור "האט" שנעקר. המנהל אמר לי שכבר 3 שנים אין תמרור והוא לא רצה להזדהות. זה בית ספר חינוך מיוחד באלאעמל.

גב' קוגן: אלעמל זה בית ספר שזכה בתחרות עירונית בפרס ארצי. מוזר לשמוע.

מר מוהאלד: אני מציע שנלך צוות של שלושתנו מישהו מהעירייה ואנחנו. אין לי בעיה.

גב' חסין: לי אין סמכות להחליט על כזה דבר.

עו"ד חסין: זה בדיוק מאפיין את מה שקורה. ההצעה היתה שיצטרף מישהו מוסמך מהעירייה...

גב' קוגן: אבל הם אומרים שהמנהלים מפחדים מהם... כבר פנינו ואנחנו רוצים לקדם ולפתור.

עו"ד חסין: הטבלה נמצאת בנספח 51 לעתירה.

עו"ד בנימיני: צריך לזכור שגם יש תקציב לדבר הזה ולוחות זמנים. זה לא שאני אומרת שיטופל זה אומר שהכל יבוצע מחר. הדברים יבוצעו בכפוף לתקציב, לכוח אדם וכו'.
אני כבר אומרת שאני לא יכולה להתחייב על לוחות זמנים. זה סעד כוללני. כל הכבוד עם זה שדגמו 51 בתי הספר.

עו"ד חסין: אני מבקשת שגם הורים שפונים בעניין מפגעים יקבלו מענה.

גב' קוגן: כל תושב שפונה מקבל מענה.

מר שמאעלי: לפני חודשיים ניסיתי ליצור קשר עם האחראי על ההסעות בעירייה כדי לדבר על הבעיות של ההסעות של התלמידים ועד עכשיו לא הצלחתי לקבוע פגישה. ביקשתי גם פגישה עם האחראית על החינוך הערבי ועד עכשיו אף אחד לא פנה אלינו לקבוע פגישה. לפני 3 ימים שלחתי מכתב לראש העירייה כנגד איזושהי התקנת מערכת איסוף אשפה ליד בית ספר רשאדייה ולא קיבלתי שום תשובה. כל הפניות שאני שולח זה בכתב.

גב' קוגן: אני שומעת שרומזים על הפלייה ואני רוצה להגיד...אנחנו ממש מתאבדים על כל אחד ואחד כשפונים אלינו ואף פעם לא עשינו הפלייה בין ערבי ליהודי או בן דם לדם. כשנפגע ילד לא אומרים אם הוא יהודי או ערבי אז שיפסיקו עם זה. אני עובדת 20 שנה בתפקיד שלי והשקעתי יותר במזרח העיר יותר מבמערב העיר. במזרח העיר יש לי עמודי מזרח ובמערב העיר אין לי עמודים. עשיתי הדרכה ל- 365 נהגי אוטובוס העיר, אספתי אותם אלי, הבאתי אותם אלי למרכז ההדרכה ועשיתי הדרכה של 4 שעות לכל הנהגים על מנת להסביר להם שנהרגים של יותר אנשים שלהם לא אכפת וששם אין הדרכה של הורים וקהילה אז להגיד שעושים הפלייה. בפעם הראשונה בארץ קמפיין כזה שעלה לנו הון עתק כדי להגיד להם שנהרגים להם הרבה.

ב"כ הצדדים: שמענו את הצעת בית המשפט ולפיה, העותרים ימציאו למחלקה להסדרי תנועה באגף תחבורה ופיתוח תשתיות בעיריית ירושלים, למנהלי האגף והמחלקה, רשימה של בתי ספר במזרח העיר, שם וכתובת מלאים, בהם מפגעי הבטיחות ליד בתי הספר הם החמורים ביותר. ברשימה יפורטו הליקויים הקיימים ומיקומם כמידת האפשר. הרשימה תומצא עם העתק לגב' קוגן, וכן לעו"ד בנימיני מהמחלקה המשפטית בעיריית ירושלים. המשיבים יפעלו לבדיקת המפגעים שפורטו ברשימה ולטיפול בהם. אנו מקבלים הצעה זו.

<a7a>

פסק דין

ניתן תוקף של פסק דין להסכמת הצדדים לעיל.

<a8a>

ניתנה והודעה היום כ"ו חשוון תשפ"ג, 20/11/2022 במעמד הנוכחים.

שירלי רנר, שופטת

הוקלד על ידי אורנה אלישע